ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 3ης Οκτωβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Μεταναστευτική πολιτική – Καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες – Οδηγία 2003/109/ΕΚ – Προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος – Άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′ – Σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς πόροι»

Στην υπόθεση C-302/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Συμβούλιο επιλύσεως ενδίκων διαφορών σε θέματα αλλοδαπών, Βέλγιο) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 4 Μαΐου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

X

κατά

Belgische Staat,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal (εισηγήτρια), πρόεδρο τμήματος, F. Biltgen, J. Malenovský, C. G. Fernlund και L. S. Rossi, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– Ο X, εκπροσωπούμενος από τον J. Hardy, advocaat,

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Pochet και M. Jacobs, καθώς και από τον P. Cottin, επικουρούμενους από την E. Matterne, advocaat,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Möller,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις E. de Moustier, A.-L. Desjonquères και E. Armoet,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. D'Ascia, avvocato dello Stato,

– η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Schmoll,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον G. Wils,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Ιουνίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες (ΕΕ 2004, L 16, σ. 44).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του X και του Belgische Staat (Βελγικού Δημοσίου) σχετικά, μεταξύ άλλων, με την απόρριψη αιτήσεως για χορήγηση αδείας εγκαταστάσεως και για υπαγωγή στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/86/ΕΚ

3 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ 2003, L 251, σ. 12), ορίζει τα εξής:

«1. Κατά την υποβολή της αίτησης οικογενειακής επανένωσης, το οικείο κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει το πρόσωπο που υπέβαλε την αίτηση να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι ο συντηρών διαθέτει:

[…]

γ) σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου/της ιδίας και των μελών της οικογένειάς του/της, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς με βάση τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατώτατων εθνικών μισθών και συντάξεων καθώς και τον αριθμό των μελών της οικογένειας.»

Η οδηγία 2003/109

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 4, 6, 7 και 10 της οδηγίας 2003/109 αναφέρουν τα ακόλουθα:

«(1) Για την προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, η συνθήκη [ΕΚ] προβλέπει, αφενός, τη θέσπιση μέτρων για την εξασφάλιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, σε συνδυασμό με συνοδευτικά μέτρα που αφορούν τον έλεγχο στα εξωτερικά σύνορα, το άσυλο και τη μετανάστευση, και, αφετέρου, τη θέσπιση μέτρων στους τομείς του ασύλου, της μετανάστευσης και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών.

(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά την ειδική σύνοδό του στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, δήλωσε ότι θα πρέπει να υπάρξει προσέγγιση του νομικού καθεστώτος των υπηκόων τρίτων χωρών προς εκείνο των υπηκόων των κρατών μελών και ότι στα άτομα που έχουν διαμείνει νομίμως σε κράτος μέλος επί περίοδο που θα προσδιορισθεί και τα οποία διαθέτουν άδεια διαμονής επί μακρόν διαμένοντος, θα πρέπει να χορηγείται εντός του εν λόγω κράτους μέλους, σύνολο ενιαίων δικαιωμάτων κατά το δυνατόν παραπλήσιων προς τα δικαιώματα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[…]

(4) Η ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες στα κράτη μέλη αποτελεί στοιχείο-κλειδί για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, θεμελιώδους στόχου της Κοινότητας, ο οποίος ορίζεται στη συνθήκη.

[…]

(6) Το κύριο κριτήριο για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος θα πρέπει να είναι η διάρκεια διαμονής στην επικράτεια ενός κράτους μέλους. Αυτή η κατοίκηση θα πρέπει να ήταν νόμιμη και αδιάλειπτη ώστε να δείχνει την εδραίωση του προσώπου στη χώρα. Θα πρέπει να προβλεφθεί κάποια ευελιξία ώστε να λαμβάνονται υπόψη περιστάσεις που μπορούν τυχόν να αναγκάζουν το πρόσωπο να αναχωρεί προσωρινά από την επικράτεια.

(7) Προκειμένου να αποκτήσει το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, ο υπήκοος τρίτης χώρας θα πρέπει να αποδεικνύει ότι διαθέτει επαρκείς πόρους και ασφάλιση ασθενείας, για να μην αποτελέσει βάρος για το κράτος μέλος. Τα κράτη μέλη, κατά την αξιολόγηση της ύπαρξης ή κατοχής σταθερών και τακτικών πόρων, μπορούν να λαμβάνουν υπόψη παράγοντες, όπως είναι οι εισφορές στο συνταξιοδοτικό σύστημα και η εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων.

[…]

(10) Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα σύστημα κανόνων που να διέπει τις διαδικασίες για την εξέταση της αίτησης για τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές και διαχειρίσιμες, λαμβάνοντας υπόψη το συνήθη φόρτο εργασίας των διοικήσεων των κρατών μελών, καθώς και διαφανείς και δίκαιες, προκειμένου να προσφέρουν το κατάλληλο επίπεδο ασφαλείας του δικαίου στους ενδιαφερομένους. Δεν θα πρέπει να αποτελούν μέσο παρεμπόδισης της άσκησης του δικαιώματος διαμονής.»

5 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Προϋποθέσεις απόκτησης του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τον υπήκοο τρίτης χώρας να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτει για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του:

α) σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου/της ιδίας και των μελών της οικογενείας του/της, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς σύμφωνα με τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατωτάτων μισθών και συντάξεων πριν από την αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος·

β) ασφάλιση ασθένειας, που να καλύπτει το σύνολο των κινδύνων, οι οποίοι συνήθως καλύπτονται για τους ημεδαπούς στο οικείο κράτος μέλος.

[…]»

6 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα ακόλουθα:

«Προκειμένου να αποκτήσει το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, ο ενδιαφερόμενος υπήκοος της τρίτης χώρας υποβάλλει αίτηση στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει. Η αίτηση συνοδεύεται από τα επίσημα δικαιολογητικά που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο και αποδεικνύουν ότι πληροί τους απαριθμούμενους στα άρθρα 4 και 5 όρους και, εφόσον απαιτείται, από ένα έγκυρο ταξιδιωτικό έγγραφο ή επικυρωμένο αντίγραφό του.

[…]»

7 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος είναι μόνιμο, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 9.»

8 Το άρθρο 9 της οδηγίας 2003/109, με τίτλο «Ανάκληση ή απώλεια του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος», ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Οι επί μακρόν διαμένοντες δεν δικαιούνται πλέον να διατηρούν το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) διαπίστωση δόλιας απόκτησης του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος·

β) θέσπιση μέτρου απέλασης υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 12.

γ) απουσία επί διάστημα δώδεκα διαδοχικών μηνών από το έδαφος της Κοινότητας.»

9 Το άρθρο 11 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«1. Ο επί μακρόν διαμένων απολαύει ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς όσον αφορά:

α) την πρόσβαση σε μισθωτή απασχόληση και σε ανεξάρτητη επαγγελματική δραστηριότητα, εφόσον οι δραστηριότητες αυτές δεν αφορούν, ούτε καν ευκαιριακά, την άσκηση δημόσιας εξουσίας, καθώς και τους όρους απασχόλησης και εργασίας, περιλαμβανομένων και των όρων απόλυσης και αμοιβής·

[…]».

10 Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν απόφαση να απελάσουν επί μακρόν διαμένοντα αποκλειστικά όταν αυτός συνιστά ενεστώσα και επαρκώς σοβαρή απειλή κατά της δημόσιας τάξης ή της δημόσιας ασφάλειας.

2. Η αναφερόμενη στην παράγραφο 1 απόφαση δεν μπορεί να βασίζεται σε οικονομικούς λόγους.

[…]»

11 Το άρθρο 13 της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να χορηγούν μόνιμ[ες] ή απεριόριστης ισχύος άδειες διαμονής με ευνοϊκότερους όρους από αυτούς που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία. Τέτοιες άδειες διαμονής δεν παρέχουν το δικαίωμα διαμονής στα άλλα κράτη μέλη, όπως προβλέπεται στο κεφάλαιο III της παρούσας οδηγίας.»

Η οδηγία 2004/38/ΕΚ

12 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ 2004, L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35), ορίζει τα εξής:

«1. Όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, εφόσον:

α) είναι μισθωτοί ή μη μισθωτοί στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

β) διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής, καθώς και πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας στο κράτος μέλος υποδοχής, ή

γ) — έχουν εγγραφεί σε ιδιωτικό ή δημόσιο ίδρυμα, εγκεκριμένο ή χρηματοδοτούμενο από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της νομοθεσίας ή της διοικητικής πρακτικής του, για να παρακολουθήσουν κατά κύριο λόγο σπουδές, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισης, και

– διαθέτουν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη ασθενείας στο κράτος μέλος υποδοχής και βεβαιώνουν την αρμόδια εθνική αρχή, με δήλωση ή με ισοδύναμο μέσο της επιλογής τους, ότι διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη της οικογένειάς τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής κατά τη διάρκεια της παραμονής τους […]

[…]».

13 Το άρθρο 14, με τίτλο «Διατήρηση του δικαιώματος διαμονής», ορίζει στην παράγραφο 2 τα ακόλουθα:

«Οι πολίτες της Ένωσης και τα μέλη της οικογένειάς τους έχουν το δικαίωμα διαμονής που προβλέπεται στα άρθρα 7, 12 και 13, ενόσω πληρούν τους όρους των άρθρων αυτών.

[…]»

Το βελγικό δίκαιο

14 Το άρθρο 15bis του wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (νόμου περί της προσβάσεως στην επικράτεια, της διαμονής, της εγκαταστάσεως και της απομακρύνσεως αλλοδαπών, στο εξής: νόμος περί αλλοδαπών), της 15ης Δεκεμβρίου 1980 (*Belgisch Staatsblad*, 31 Δεκεμβρίου 1980, σ. 14584), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, όριζε τα εξής:

«§ 1er. Το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος χορηγείται στον αλλοδαπό ο οποίος δεν είναι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο οποίος πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3 και αποδεικνύει ότι διαμένει νομίμως και αδιαλείπτως στο Βασίλειο [του Βελγίου] κατά τα πέντε τελευταία έτη αμέσως πριν από την υποβολή της αιτήσεως για χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος, εφόσον η χορήγηση αυτή δεν αποκλείεται για λόγους δημόσιας τάξεως ή εθνικής ασφάλειας.

[…]

§ 3. Ο αλλοδαπός της παραγράφου 1 πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει, για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογενείας του, σταθερά, τακτικά και επαρκή για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του μέσα διαβίωσης, ώστε να μην επιβαρύνεται το Δημόσιο καθώς και ασφάλιση ασθένειας η οποία καλύπτει τους κινδύνους στο Βέλγιο.

Τα μέσα διαβίωσης της παραγράφου 1 πρέπει να αντιστοιχούν τουλάχιστον στο επίπεδο των πόρων κάτω από το οποίο μπορεί να χορηγηθεί κοινωνική ενίσχυση. Στο πλαίσιο της αξιολογήσεώς τους, λαμβάνεται υπόψη η φύση και ο τακτικός τους χαρακτήρας.

Ο Βασιλεύς, με βασιλικό διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν διασκέψεως του Υπουργικού Συμβουλίου και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων του εδαφίου 2, καθορίζει το ελάχιστο ποσό των απαιτούμενων μέσων διαβιώσεως.»

15 Στην εγκύκλιο περί του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος, της 14ης Ιουλίου 2009 (*Belgisch Staatsblad*, 11 Αυγούστου 2009), διευκρινίζεται ότι τα εν λόγω μέσα διαβιώσεως μπορούν να αποδεικνύονται ως εξής:

«Η ύπαρξη μέσων διαβιώσεως μπορεί να αποδειχθεί από επαγγελματικά εισοδήματα, επίδομα ανεργίας, επίδομα αναπηρίας, σύνταξη λόγω πρόωρης συνταξιοδότησης, επίδομα γήρατος, παροχή καταβαλλόμενη στο πλαίσιο ασφαλίσεως εργατικού ατυχήματος ή ασφαλίσεως επαγγελματικής ασθενείας, […] Η απαρίθμηση αυτή δεν είναι εξαντλητική.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

16 Στις 26 Ιουλίου 2007 ο X, ο οποίος δήλωσε ότι είναι υπήκοος Καμερούν, υπέβαλε στην πρεσβεία του Βελγίου στη Γιαουντέ (Καμερούν) αίτηση για χορήγηση θεωρήσεως εισόδου για σπουδές. Η εν λόγω θεώρηση του χορηγήθηκε, το δε δικαίωμά του διαμονής στο Βέλγιο παρατεινόταν σε ετήσια βάση

μέχρι τις 15 Ιανουαρίου 2016. Στις 19 Ιανουαρίου 2016, κατόπιν αιτήσεώς του, χορηγήθηκε στον X άδεια διαμονής, για τον λόγο ότι ήταν κάτοχος αδείας εργασίας. Η εν λόγω άδεια διαμονής ίσχυε έως τις 14 Ιανουαρίου 2017.

17 Στις 27 Δεκεμβρίου 2016, ο X υπέβαλε αίτηση για χορήγηση καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος. Προς στήριξη του αιτήματος αυτού, προσκόμισε, μεταξύ άλλων, ως απόδειξη σταθερών, τακτικών και επαρκών μέσων διαβιώσεως, συμβάσεις εργασίας, μια πράξη επιβολής φόρου και δελτία μισθοδοσίας επ' ονόματι του αδελφού του. Περαιτέρω, ο X προσκόμισε έγγραφο υπογεγραμμένο από τον αδελφό του, με το οποίο ο τελευταίος δεσμευόταν να μεριμνήσει ώστε «ο ενδιαφερόμενος να διαθέτει "για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του, σταθερά, τακτικά και επαρκή για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του μέσα διαβιώσεως προκειμένου να μην επιβαρύνει το Δημόσιο" σύμφωνα με το άρθρο 15bis του [νόμου περί αλλοδαπών]».

18 Ο gemachtide van de staatssecretaris voor Asiel en Migratie en administratieve Vereenvirdiging (εντεταλμένος του Υφυπουργού Ασύλου και Μετανάστευσης, ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, Βέλγιο) (στο εξής: εντεταλμένος) απέρριψε, με απόφαση της 5ης Απριλίου 2017, την ανωτέρω αίτηση. Όσον αφορά τα σταθερά, τακτικά και επαρκή μέσα διαβιώσεως κατά την έννοια του άρθρου 15bis του νόμου περί αλλοδαπών, η απόφαση ανέφερε τα εξής:

«Ο ενδιαφερόμενος δεν διαθέτει ιδίους πόρους. Είναι προφανές ότι από τις 31 Μαΐου 2016 δεν ασκεί πλέον αμειβόμενη δραστηριότητα και ότι δεν διαθέτει κανέναν πόρο επί του παρόντος. Παραπέμπει στους πόρους του αδελφού του. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει, για τον εαυτό του, επαρκή μέσα διαβιώσεως ώστε να μην επιβαρύνει το Βελγικό Δημόσιο.»

19 Ο X άσκησε προσφυγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως ενώπιον του Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Συμβουλίου επιλύσεως ενδίκων διαφορών σε θέματα αλλοδαπών, Βέλγιο), στο πλαίσιο της οποίας υποστηρίζει ότι η εν λόγω απόφαση στηριζόταν σε εσφαλμένη ερμηνεία της περιεχόμενης στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/109 προϋποθέσεως σχετικά με τα μέσα διαβιώσεως –διάταξη την οποία μετέφερε στην εσωτερική έννομη τάξη το άρθρο 15bis του νόμου περί αλλοδαπών– για τον λόγο ότι, κατά τις διατάξεις αυτές, δεν απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη μόνον τα μέσα του ίδιου του προσφεύγοντος.

20 Ο X υπογραμμίζει ότι η φράση «να διαθέτει επαρκείς πόρους», κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/109, πρέπει να ερμηνεύεται κατά τον ίδιο τρόπο με τους πανομοιότυπους όρους που χρησιμοποιούνται στις οδηγίες 2003/86 και 2004/38. Κατά την άποψή του, η οδηγία 2003/109 αποβλέπει στην προσέγγιση του νομικού καθεστώτος των κατόχων άδειας διαμονής επί μακρόν διαμένοντος προς εκείνο των πολιτών της Ένωσης. Επομένως, πρέπει, ειδικότερα, να εφαρμοσθούν κατ' αναλογίαν η σχετική με την οδηγία 2004/38 νομολογία, καθώς και η προγενέστερη της θέσεως σε ισχύ της οδηγίας αυτής σχετική νομολογία, από την οποία προκύπτει ότι η εν λόγω οδηγία δεν περιέχει την παραμικρή απαίτηση όσον αφορά την προέλευση των επαρκών πόρων.

21 Ο εντεταλμένος υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι το γεγονός και μόνον ότι ο X συντηρείται από τον αδελφό του δεν συνεπάγεται ότι διαθέτει τακτικό και σταθερό εισόδημα. Κατά την άποψή του, η εκτίμηση των πόρων στο πλαίσιο διαδικασίας οικογενειακής επανενώσεως δεν μπορεί να πραγματοποιείται κατά τον ίδιο τρόπο με εκείνη που πραγματοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας για τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος. Εξάλλου, στην περίπτωση οικογενειακής επανενώσεως αφορώσας πολίτη της Ένωσης, μόνον τα εισοδήματα του τελευταίου μπορούν να ληφθούν υπόψη.

22 Έχοντας υπόψη τις ως άνω παρατηρήσεις, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, μεταξύ άλλων, αν το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2003/109 έχει την έννοια ότι οι «πόροι» που διαλαμβάνονται στη διάταξη αυτή είναι μόνον «ίδιοι πόροι» του προσφεύγοντος ή αν ο όρος αυτός καλύπτει και άλλα είδη πόρων.

23 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Συμβούλιο επιλύσεως ενδίκων διαφορών σε θέματα αλλοδαπών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της [οδηγίας 2003/109], το οποίο ορίζει (μεταξύ άλλων) ότι για την απόκτηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος ο υπήκοος τρίτης χώρας πρέπει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι "διαθέτει" για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογένειάς του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους, την έννοια ότι αφορά μόνον "ίδιους πόρους" του υπηκόου τρίτης χώρας;

2) [Α]ρκεί συναφώς να βρίσκονται οι πόροι αυτοί στη διάθεση του υπηκόου τρίτης χώρας, χωρίς να επιβάλλεται καμία υποχρέωση ως προς την προέλευση των πόρων αυτών, με αποτέλεσμα αυτοί να μπορούν επίσης να τεθούν στη διάθεση του υπηκόου τρίτης χώρας από μέλος της οικογένειάς του ή από άλλον τρίτο;

3) Σε περίπτωση που η απάντηση στο προηγούμενο ερώτημα είναι καταφατική, αρκεί σε αυτήν την περίπτωση, για να αποδειχθεί ότι ο αιτών μπορεί να διαθέτει πόρους, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της [οδηγίας 2003/109], μια δέσμευση ανάληψης εξόδων συντήρησης εκ μέρους τρίτου, με την οποία αυτός δεσμεύεται ότι θα μεριμνήσει προκειμένου ο αιτών τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος να "διαθέτει για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του σταθερά και τακτικά μέσα διαβίωσης, επαρκή για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογενείας του, ώστε να μην επιβαρύνεται το Δημόσιο";»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

24 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 έχει την έννοια ότι ο περιεχόμενος στη διάταξη αυτή όρος «πόροι» αφορά αποκλειστικώς τους «ιδίους πόρους» του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος ή αν ο όρος αυτός καλύπτει επίσης τους πόρους που τίθενται στη διάθεση του αιτούντος από τρίτον, καθώς και, ενδεχομένως, αν η εκ μέρους του εν λόγω τρίτου δέσμευση για ανάληψη των εξόδων συντηρήσεως αρκεί προς απόδειξη του ότι ο συγκεκριμένος αιτών διαθέτει σταθερούς, τακτικούς και επαρκείς πόρους, κατά την έννοια της προμνησθείσας διατάξεως.

25 Βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, τα κράτη μέλη απαιτούν από τον υπήκοο τρίτης χώρας να αποδείξει ότι διαθέτει για τον ίδιο και για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για τη συντήρηση του ιδίου και των μελών της οικογενείας του, χωρίς να απαιτείται προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους. Τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους αυτούς σύμφωνα με τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατώτατων μισθών και συντάξεων πριν από την αίτηση για χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος.

26 Δεδομένου ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 ουδόλως παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, ο χρησιμοποιούμενος στη διάταξη αυτή όρος «πόροι» πρέπει να εκλαμβάνεται ως αυτοτελής έννοια του δικαίου της Ένωσης και να ερμηνεύεται με ενιαίο τρόπο εντός αυτής, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού που δίδεται εντός των κρατών μελών, λαμβανομένων υπόψη του γράμματος της εν λόγω διατάξεως, καθώς και των σκοπών που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος και του πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται (πρβλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2017, Maio Marques da Rosa, C-306/16, EU:C:2017:844, σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

27 Όσον αφορά, πρώτον, το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, επισημαίνεται ότι στις αποδόσεις της διατάξεως αυτής στην ισπανική, στην αγγλική, στη γαλλική και στην ιταλική γλώσσα χρησιμοποιείται όρος ισοδύναμος προς τη λέξη «πόροι», ο δε όρος αυτός, σύμφωνα με το σύνηθες νόημά του, μπορεί να αναφέρεται σε όλα τα οικονομικά μέσα που διαθέτει ο αιτών το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, ανεξαρτήτως της προελεύσεώς τους. Αντιθέτως, στις αποδόσεις της εν λόγω διατάξεως στην ολλανδική και στη γερμανική γλώσσα χρησιμοποιούνται όροι ισοδύναμοι προς τον όρο «εισοδήματα», με τον οποίο νοούνται εν στενή εννοία οι προσωπικοί πόροι, όπως, μεταξύ άλλων, οι προερχόμενοι από την οικονομική δραστηριότητα του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, πράγμα που συνηγορεί υπέρ του αποκλεισμού των πόρων που προέρχονται από τρίτους, όπως από μέλος της οικογενείας του.

28 Λαμβανομένης υπόψη της ως άνω αμφισημίας, από το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, αυτό καθαυτό, δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί ούτε η φύση ούτε η προέλευση των πόρων στους οποίους αυτό αναφέρεται.

29 Όσον αφορά, δεύτερον, τον σκοπό της οδηγίας 2003/109, αυτός έγκειται κυρίως στην ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι επί μακρόν διαμένοντες στα κράτη μέλη. Επιπλέον, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 2 της οδηγίας αυτής, χορηγώντας το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος στους προμνησθέντες υπηκόους τρίτων χωρών, η οδηγία αυτή σκοπεί στην προσέγγιση του νομικού καθεστώτος των εν λόγω υπηκόων προς εκείνο των υπηκόων των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Singh, C-502/10, EU:C:2012:636, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Όσον αφορά την προμνησθείσα ενσωμάτωση, κατά πάγια νομολογία και όπως επιβεβαιώνεται επίσης στην αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2003/109, αυτή προκύπτει πρωτίστως από τη νόμιμη και αδιάλειπτη διαμονή επί πενταετία, διά της οποίας αποδεικνύονται οι δεσμοί του οικείου προσώπου με τη χώρα και, συνεπώς, η μόνιμη εγκατάστασή του (πρβλ. απόφαση της 17ης Ιουλίου 2014, Tahir, C-469/13, EU:C:2014:2094, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Από την άποψη αυτή, η προέλευση των πόρων που πρέπει να διαθέτει ο αιτών το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος δεν φαίνεται να αποτελεί καθοριστικό κριτήριο.

31 Όσον αφορά, τρίτον, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, επισημαίνεται ότι η απαίτηση περί σταθερών, τακτικών και επαρκών πόρων συνιστά μία από τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος. Λαμβανομένων όμως υπόψη του σκοπού που επιδιώκει η οδηγία 2003/109 και του συστήματος που αυτή καθιερώνει, εφόσον οι υπήκοοι τρίτων χωρών πληρούν τις προϋποθέσεις και τηρούν τις διαδικασίες που προβλέπονται στην οδηγία 2003/109, δικαιούνται να τους απονεμηθεί το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, καθώς και τα λοιπά δικαιώματα που απορρέουν από τη χορήγηση του εν λόγω καθεστώτος (πρβλ. απόφαση της 26ης Απριλίου 2012, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-508/10, EU:C:2012:243, σκέψη 68). Στο πλαίσιο αυτό, όπως κατ' ουσίαν επισήμανε επίσης ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 46 των προτάσεών του, το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 δεν επιτρέπει, κατ' αρχήν, την πρόβλεψη επιπροσθέτων προϋποθέσεων σχετικά με την προέλευση των πόρων στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή.

32 Εξάλλου, λαμβανομένου υπόψη του ευρύτερου πλαισίου της εν λόγω διατάξεως, επισημαίνεται ότι ανάλογη απαίτηση περί «πόρων» περιλαμβάνεται επίσης στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/38, κατά το οποίο όλοι οι πολίτες της Ένωσης έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών, μεταξύ άλλων, εφόσον διαθέτουν επαρκείς πόρους για τον εαυτό τους και τα μέλη των οικογενειών τους, ούτως ώστε να μην επιβαρύνουν κατά τη διάρκεια της περιόδου παραμονής τους το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής.

33 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, ερμηνεία της προβλεπόμενης στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/38 προϋποθέσεως σχετικά με την επάρκεια των πόρων, υπό την έννοια ότι ο ενδιαφερόμενος οφείλει να διαθέτει ο ίδιος τέτοιους πόρους, χωρίς να μπορεί να επικαλεστεί, συναφώς, πόρους μέλους της οικογένειας που τον συνοδεύει, θα προσέθετε στην προϋπόθεση αυτή, όπως διατυπώνεται στην οδηγία 2004/38, μια απαίτηση σχετική με την προέλευση των πόρων η οποία θα αποτελούσε δυσανάλογη ανάμιξη στην άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής το οποίο εγγυάται το άρθρο 21 ΣΛΕΕ, καθόσον δεν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/38, τουτέστιν του σκοπού της προστασίας των δημόσιων οικονομικών των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 16ης Ιουλίου 2015, Singh κ.λπ., C-218/14, EU:C:2015:476, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Ο όρος «πόροι» στο άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ανάλογο προς τον προβλεπόμενο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/38 όρο, υπό την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα του ενδιαφερομένου να επικαλεστεί πόρους προερχόμενους από τρίτο πρόσωπο, μέλος της οικογένειάς του.

35 Εντούτοις, λαμβανομένων υπόψη του οριστικού χαρακτήρα της υπαγωγής στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος και του σκοπού του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, ο οποίος έγκειται στη διαφύλαξη του συστήματος κοινωνικής αρωγής του οικείου κράτους μέλους, οι προϋποθέσεις περί «πόρων» κατά την έννοια της οδηγίας αυτής έχουν διαφορετικό περιεχόμενο από εκείνο που προβλέπει η οδηγία 2004/38.

36 Πράγματι, όπως προκύπτει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, τα κράτη μέλη αξιολογούν τους πόρους σύμφωνα με τη φύση και τον τακτικό χαρακτήρα τους και μπορούν να λαμβάνουν υπόψη το επίπεδο των κατωτάτων μισθών και συντάξεων πριν από την αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος επί μακρόν διαμένοντος. Επιπλέον, αντιθέτως προς το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας 2004/38, το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 απαιτεί οι προβλεπόμενοι σε αυτό πόροι να είναι όχι μόνον «επαρκείς», αλλά επίσης «σταθεροί» και «τακτικοί».

37 Όσον αφορά πάντοτε το πλαίσιο της τελευταίας ως άνω διατάξεως, επισημαίνεται ότι απαίτηση περί «σταθερών», «τακτικών» και «επαρκών» πόρων προβλέπεται επίσης στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής και, ιδίως, από τη χρήση των όρων «σταθεροί» και «τακτικοί», οι προβλεπόμενοι στην εν λόγω διάταξη οικονομικοί αυτοί πόροι πρέπει να παρουσιάζουν ορισμένη διάρκεια και συνέχεια. Συναφώς, κατά τη δεύτερη περίοδο του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86, τα κράτη μέλη αξιολογούν τους εν λόγω πόρους με βάση, μεταξύ άλλων, τον «τακτικό χαρακτήρα» τους (πρβλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, σκέψη 30).

38 Επομένως, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται στη δυνατότητα της αρμόδιας αρχής του κράτους μέλους, ενώπιον του οποίου υποβάλλεται αίτηση οικογενειακής επανενώσεως, να εξετάζει κατά πόσον η προϋπόθεση σχετικά με τους πόρους του συντηρούντος πληρούται βάσει εκτιμήσεως αναφορικά με τη διατήρηση των πόρων αυτών πέραν της ημερομηνίας υποβολής της εν λόγω αιτήσεως (πρβλ. απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, σκέψη 31).

39 Εξάλλου, όσον αφορά την ίδια αυτή διάταξη, και ιδίως τον όρο «επαρκείς» που προκύπτει από το γράμμα της, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, δεδομένου ότι η έκταση των αναγκών διαφέρει κατά πολύ από άτομο σε άτομο, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται μεν υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να καθορίζουν ένα ποσό ως ποσό αναφοράς, όχι όμως υπό την έννοια ότι μπορούν να επιβάλουν ένα ελάχιστο όριο εισοδήματος, χωρίς να εξετάζεται συγκεκριμένα η κατάσταση εκάστου αιτούντος (πρβλ. απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, Chakroun, C-578/08, EU:C:2010:117, σκέψη 48).

40 Επομένως, από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2003/86 προκύπτει ότι καθοριστικό στοιχείο δεν είναι η προέλευση των πόρων, αλλά ο διαρκής και επαρκής χαρακτήρας τους, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του ενδιαφερομένου.

41 Από την εξέταση του γράμματος του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109, του σκοπού που αυτό επιδιώκει και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των συγκρίσιμων διατάξεων των οδηγιών 2004/38 και 2003/86, προκύπτει ότι η προέλευση των πόρων στους οποίους αναφέρεται η διάταξη αυτή δεν αποτελεί καθοριστικό κριτήριο για το οικείο κράτος μέλος προκειμένου να εξακριβωθεί αν οι πόροι αυτοί είναι σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς.

42 Επομένως, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 77 των προτάσεών του, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών οφείλουν να αναλύουν συγκεκριμένα την ατομική κατάσταση του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος στο σύνολό της και να αιτιολογούν για ποιο λόγο οι πόροι αυτοί είναι επαρκείς και παρουσιάζουν ή όχι ορισμένη διάρκεια καθώς και ορισμένη συνέχεια, προκειμένου ο εν λόγω αιτών να μην επιβαρύνει το κράτος μέλος υποδοχής.

43 Επομένως, το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 δεν αποκλείει τους πόρους που προέρχονται από τρίτον ή από μέλος της οικογένειας του αιτούντος, υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί είναι σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς. Συναφώς, σε μια περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, ο νομικά δεσμευτικός χαρακτήρας της αναλήψεως υποχρεώσεως συντηρήσεως εκ μέρους τρίτου ή μέλους της οικογενείας του αιτούντος μπορεί να αποτελεί σημαντικό στοιχείο που πρέπει να συνεκτιμάται. Οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών μπορούν επίσης να λαμβάνουν υπόψη, μεταξύ άλλων, τον οικογενειακό δεσμό μεταξύ του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος και του μέλους ή των μελών της οικογένειας που προτίθενται να αναλάβουν τη συντήρησή του. Ομοίως, η φύση και ο μόνιμος χαρακτήρας των πόρων του μέλους ή των μελών της οικογένειας του εν λόγω αιτούντος μπορούν να αποτελούν κρίσιμα στοιχεία συναφώς.

44 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθεισών σκέψεων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109 έχει την έννοια ότι ο περιεχόμενος στη διάταξη αυτή όρος «πόροι» δεν αφορά αποκλειστικώς τους «ιδίους πόρους» του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, αλλά μπορεί επίσης να καλύπτει τους πόρους που τίθενται στη διάθεση του εν λόγω αιτούντος από τρίτον, εφόσον, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του συγκεκριμένου αιτούντος, οι πόροι αυτοί κρίνονται σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2003/109/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες, έχει την έννοια ότι ο περιεχόμενος στη διάταξη αυτή όρος «πόροι» δεν αφορά αποκλειστικώς τους «ιδίους πόρους» του αιτούντος το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος, αλλά μπορεί επίσης να καλύπτει τους πόρους που τίθενται στη διάθεση του εν λόγω αιτούντος από τρίτον, εφόσον, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής καταστάσεως του συγκεκριμένου αιτούντος, οι πόροι αυτοί κρίνονται σταθεροί, τακτικοί και επαρκείς.

(υπογραφές)